

el jurament

el terror amb la propaganda dels tumors malignes.

El doctor Galceran, que havia aprofitat l'endrec de la conversa per calmar-se, respongué:

—Miri: li faré una nota per a un psiquiatre que és dels millors del país. Com a amic (ho afirmo sense falsa modestia) el trobarà més divertit que no pas jo, que sóc eixut de caràcter. I referent a la mania, posila a les seves mans amb confiança.

Tot recalcant que feia ús de la franquesa, el pacient replicà que allò era un consell primari, i que no calia, perquè del cap estava bé. Va insistir en l'aspecte d'alt servei de la professió mèdica, d'una banda, i de l'altra en els drets de l'home i en algun postulat que ja venien de la Revolució francesa.

—Cregui'm —continuà, en una represa abandonada—: no demano res que el pugui molestar. Suposo que entre els prospectes que rep, sempre n'hi ha d'haver algun que li desperta curiositat. Doncs, anem provant...

Mentre l'escoltava, va semblar que el doctor Galceran tenia una absència, perquè feia l'efecte que la mirada se li havia clavada a la paret. De cop i volta, preguntà:

—M'ha dit que el cognom de vostè és Comtal?

—Sí.

—És ben poc corrent. El seu pare, per casualitat, no és pas notari a Reus?

—Ho era. Ara viu retirat. Aquests dies és a Montecarlo, a veure les carreres...

El doctor Galceran es va animar de sobte.

—Home! —exclamà—. El Gran Frègoli! Li deïem Frègoli perquè es canviava de vestit dues o tres vegades cada dia. Però si es tracta del meu millor amic de joventut!

—Dispensi'm, no ho sabia —va dir el jove, amb l'angúnia que unes ombres pretèrites trenquessin l'enfilada.

Tanmateix, el to de l'entrevista havia canviat i el metge s'obria de cor i ja feia l'evocació dels vells temps. Amablement, va retreure al jove que no hagués declarat d'entrada la seva filiació.

—Això del Gran Frègoli m'ha vingut de nou —digué en Comtal i Masferrer—. D'altra manera no hauria acudit aquí, perquè tinc per norma moral no abusar de les coneixences.

—Però si és d'aquelles coses que desfan el gel! —exclamà el doctor Galceran—. Suposo que, ara que ja sabem qui som, no tindrà cap inconvenient a treure's la camisa.

—Em sap greu, però tot queda igual. El meu pare fa la seva vida i jo la meua. Sempre ha anat així. Va iniciar el gest d'anar-se'n, tot

ver conegut un amic tan íntim del seu progenitor.

—Quan torni de Montecarlo i li ho expliqui, estic segur que en tindrà una alegria —va afegir.

En aquell moment de crisi de la conversa, la infermera del doctor Galceran va entrar al despatx, després de trucar discretament. Era una noia molt ben trobada, que amb la sola figura ja sumia els clients en un estat de contemplació inquietada, sense empitjorar-los la salut. Per aquesta causa, i perquè era puntual i servidora, el doctor n'estava molt content.

Perdonin que els interrompi —digué la noia—. Però hi ha la senyora Artigau i la seva filla. Tenen hora donada i ja passen vint minuts. La senyora diu que no es poden esperar més...

El metge es va donar un cop al front, d'aquells que serveixen per a expressar oblits. I en Comtal i Masferrer, correcte, discret, declarà que ell ja se n'anava. El doctor Galceran l'agafa pel braç. Era un home de reaccions sentimentals lentes —potser degut a la mateixa professió—, però quan reaccionava ho feia fort. Aquella fugaç evocació de la seva joventut l'havia deixat vibràtil com una corda sonora i ja que havia salvat el mur de la seva fredor habitual, no estava disposat a perdre-s'ho.

—Vostè quedi's —va dir impulsivament—. Les despatxaré de seguida...

La infermera va donar-li una ullada expressiva, que volia explicar: primer, no podien rebre dues visites alhora, sobretot si eren de sexes oposats. I segon, que el consultori només tenia dues portes, una d'entrada —que comunicava amb la sala d'espera—, i una altra de sortida, que duia directament al replà, davant l'ascensor. Fins aleshores, l'ordre de circulació interior era inflexible, i no solia passar que un client visitat tornés a fer antesala. Això darrer, és clar, podia arreglar-se sense gaire mal efecte. Però la qüestió dels sexes pesava, no es podia negar.

A tall d'explicació, aferrat a la seva idea, el doctor Galceran digué que la senyora Artigau hi anava a causa d'una granissada de la seva filla.

—Un acné senzill, sense cap importància —prosseguí—. Vénen perquè comprovi els efectes d'una pomada. Les enllestiré de seguida.

I sobtadament tingué una inspiració, sense ganes ni temps de meditar-la. Obrí un armari, en va treure una bata blanca, neta i emmidonada, i va allargar-la al jove Comtal i Masferrer. Com si fos una ordre.

—Posi-se-la i seguei en aquella taula. Faci veure que estudia això...

Va donar-li una radiografia de tòrax. Sense acabar-la d'agafar, en Comtal i Masferrer...

—Tinc prova de Dret Canònic a les set...

—En aquesta hora. Au, bah!

En realitat, ignorava raons per a objectar l'hora —si molt convé, no en tenia cap— i ajudà el xicot a engegar-se la bata.

—Ja li faré una targeta per al professor —anava dient—. Però, home! Si et puc tractar de tu! Si podries ser fill meu!

Aquesta frase banal, tantes vegades dita, té una força notable en alguns moments de la convivència humana, sobretot si a qui li toca el paper de fill en estat de projecte és tímid i propens als sentiments purs.

El jove, sense saber ben bé que li passava, va trobar-se vestit de blanc, assegut davant una taula i contemplant a contraclaror unes costelles desconegudes.

—Que passin! —va manar el metge.

La infermera no havia dit ni un mot, però era molt expressiva i es veia que no aprovava res. «Ja s'apanyaran! —pensava—. Jo, mentre cobri cada mes, sóc persona manada.»

Van entrar la senyora Artigau i la seva filla. El consultori s'omplí d'un perfum de preu, i, per culpa de les bones maneres, en Comtal va fer una planxa subtil, de no saber-se el paper: així que va veure que entraven senyores, es va aixecar i esbossà una reverència, oblidant el valor entès d'un uniforme que l'havia d'asexuar i deixar-lo al marge de la frivolitat social. Oportuna o no, aquesta acció instintiva va servir-li per a comprovar que mare i filla estaven molt bé. No sabia, és clar, que un dels orgulls de la senyora Artigau era poder dir, de tant en tant: «Avui, ens han tornat a prendre per germanes!» Però, obedient, pensà: «Sembles germanes.»

—Aquesta vegada no vinc per la nena —digué la senyora Artigau, amb una veu plena de matisos—. Vinc perquè em firmi una recepta de Somnalina. El tòtil del farmacèutic diu que ara no me'n pot vendre si no és per prescripció facultativa.

—A poc a poc, a poc a poc... —va respondre el doctor Galceran, amablement—. Jo no li he dit mai que prengui aquestes pastilles. El farmacèutic ha fet molt ben fet, perquè la Somnalina...

—Oh, doctor! —va interrompre la dama—. No em surti que la Somnalina porta barbitúrics. Si els barbitúrics matessin, jo ja fóra morta. I ja ho veu, tan ferma i tan tranquil·la!

Ferma sí, no es podia negar. Va riure nerviosament, massa estona en relació amb la modesta càrrega d'humor de les seves paraules. El doctor Galceran la va fer seure, i en Comtal i Masferrer, desvivint-se i amb ganes de desempallegar-se de la radiografia, ni que fos per un moment, acostà una cadira...

Hipocràtic

per PERE CALDERS

sei cenyit— Ves que topéssim a les fosques! Era una idea llampeguejant, coses que s'acuden sense proposar-s'ho, però el joven Comtal va tornar al seu lloc a contemplar la pel·lícula de les costelles, ple de torbació, meditant si no hauria errat en escollir la carrera de Lleis.

El doctor Galceran va adoptar un to professional, i explicava a la senyora que tot allò no era cap broma.

—Vostè no sap què és un síndrome de retirada —deia—. I les idiosincràcies, la confusió, sense parlar de les depressions severes que poden arribar fins al coma i la paràlisi respiratòria...

—Apa, doctor, no sigui antipàtic i faci'm la recepta. Fa anys que prenc *Somnalina* i no em passa res. Al contrari: dormo d'una tirada i em llevo alegre, amb el cor clar, àgil i amb ganes de canviar els mobles de lloc.

Va tornar a riure, amb una rialla llarga, desproporcionada. Sort que era bonica i qualsevol cosa l'afavoria, però aquella rialla era excessiva. En Comtal i Masferrer, que era partidari del dret universal a les pastilles —les injeccions, no—, feia costat, mentalment, a la senyora. D'afició, trobava que cadascú ha de buscar allò que li convé i que els farmacèutics no han d'interferir la lliure tria de comprimits. En una societat més perfecta, pensava, les farmàcies haurien d'ésser com supermercats, on els clients agafarien dels prestatges les capses que els agradessin més, les pagarien a la sortida i llestos. Ara, si els laboratoris fabricaven productes que fessin mal —un contrasentit intolerable i responsabilitat ben seva—, tot el rigor de la llei damunt d'ells. De fet, com passa amb les conserves i els formatges, de manera que no seria cap novetat. I tothom sap que conserves i formatges, per exemple, poden matar i els venen sense recepta. Igual que les bicicletes! I tantes i tantes coses! Aquesta reflexió simple, pura i en estat primitiu, va reforçar els motius que ja tenia. Volgué expressar el seu afecte a la senyora Artigau, encara que fos amb la mirada, i es va girar com si posés la radiografia de besllum contra la finestra. Però els seus ulls van topar amb la filla en comptes de la mare i se li van envermellar les galtes. En canvi la noia, serena, amb un aplom que la feia atractiva, va somriure.

—Miri, senyora Artigau —digué en aquell moment el doctor Galceran—. Farem això: prendrà *Total-tritalina*. Mitja pastilla una hora abans de ficar-se al llit. Li farà el mateix efecte i és un producte totalment innocu.

La senyora va fer un gest que semblava de fàstic o de menyspreu, però fi, delicat. «En tot cas, m'empassaré la pastilla sencera», va pensar de seguida. No li agradava res a mitges, ni res que fos innocu.

—Podriem fer una cosa —va dir—: em prendré això que diu vostè, i, per si fallava, dongui'm la recepta de la *Somnalina*. La guardaré a la tauleta de nit, sense tocar-la, com a recurs extrem.

—Jo no fallo mai —respongué temeràriament el doctor.

Fou com si donés la visita per acabada. Amb lletra grossa, omplí un full del receptari i l'allargà a la senyora Artigau, que va agafar-lo sense convenciment i el va guardar al portamonedes.

—Si no em va bé, demà a primera hora em tindrà a casa seva, a reclamar la *Somnalina*. Si no l'encerta, ens haurem de llevar tots dos de bon matí.

Va dir-ho amb un posat simpàtic, fent el cor fort. El metge es va

posar dempeus i, amb el propòsit de disminuir la seva duresa, preguntà:

—I l'acnè de la nena? Com va?

—Ah, ja ni me'n recordava! Aquella pomada és estupenda. Vostè rai, quan vol...

Aleshores, amb una versàtil disposició de l'ànim, va semblar que la senyora acceptava de gust un canvi de tema.

—Per cert: fa un parell de dies que aquesta fleuma estossega —digué—. Potser és un vici nou, però ara que som aquí, val més assegurar-nos-en. Sempre tinc la por de la tieta Palmira!

(Es veu que la tieta Palmira havia passat per una mala experiència pectoral.)

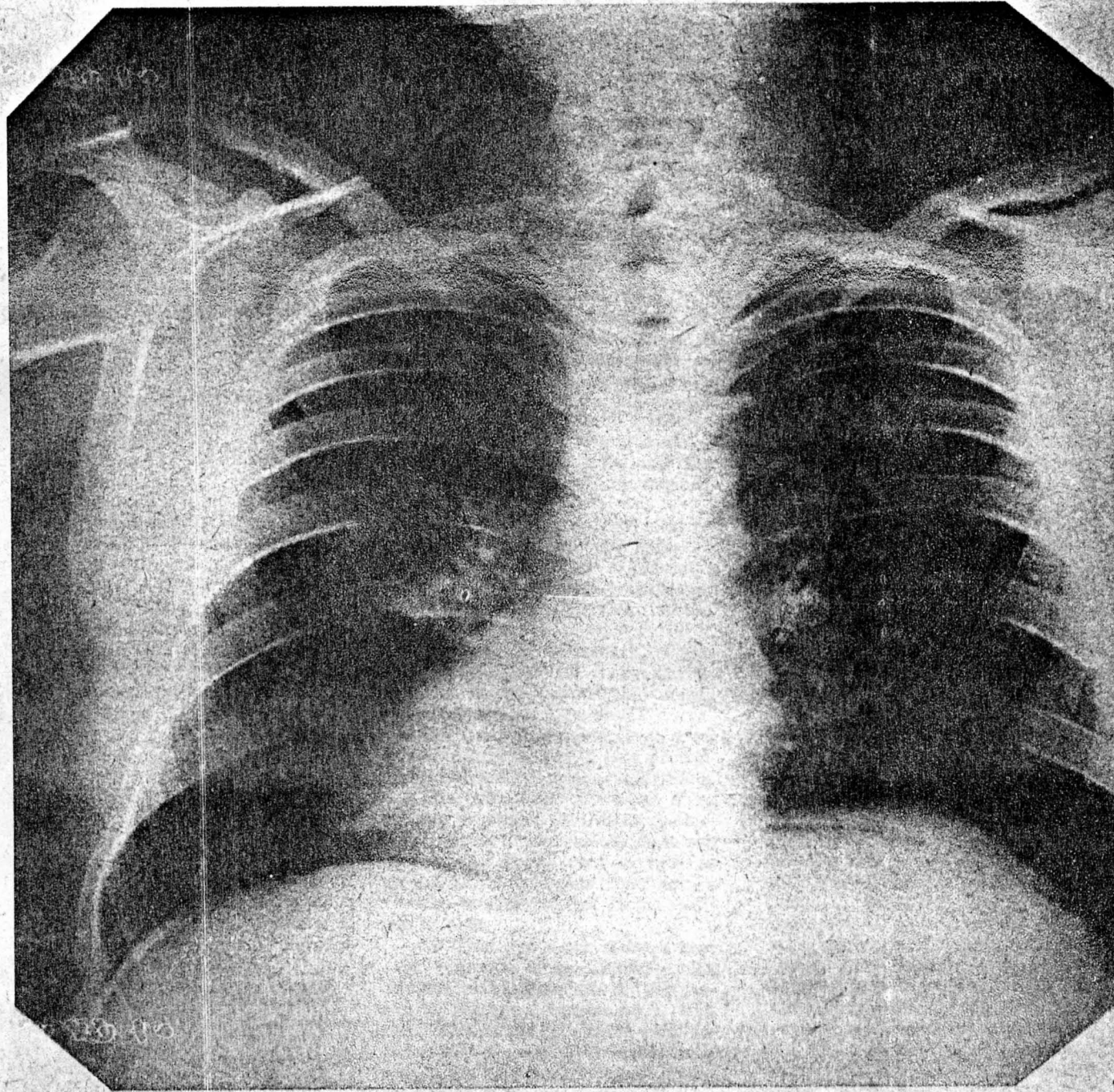
—Treu-te el jersei, nena, que el doctor Galceran et mirarà el pit.

«Quin dia tinc! —va pensar en Comtal i Masferrer—. Es deuen creure que sóc de fusta!»

Els altres no creien res, l'ignoraven. La bata blanca el convertia en una peça més del consultori i hi havia moments en què semblava pintat a la paret. Tenia la mà enrampada de tant aguantar la pel·lícula. «I ara què faràs, eh? Havent-hi un bust viu i natural a la vista, ¿qui t'obliga a badar?» Centia darrera d'ell la fressa de la roba i un diàleg suggestiu, que li desbordava la imaginació.

—Què farem amb aquesta noia? —deia la senyora—. Sembla una perdiu.

—Quants anys té? —preguntava el doctor.

PERE CALDERS:

el jurament hipocràtic

—En complirà divuit al final de primavera.

—Doncs no pateixi, que de perdius com aquesta tothom en voldria tenir un sarró ple.

El jove va trobar que el metge s'escapava del carril professional i que si allò valia, ell quedava deslligat de qualsevol pacte. Va tenir una d'aquestes arrencades que fan que els tímids, de tant en tant, envesteixin a cegues. S'aixecà de sobte, i, brandant la radiografia, anava a dir: «Aquesta taca em fa mala espina!» Però precipitat i embarbussant-se, només pogué arribar a «Aques tataca em fa malespi...» perquè gairebé tapà amb la infermera, que li barrava el pas com si desplegués unes ales invisibles.

—Hem de preparar la prova del senyor Rovira —va dir-li ella, amb un posat sever.

—A mi què m'explica!

Sentí que l'estiraven per una màniga i que se l'emportaven darrera un paravent que marcava una petita separació dins al consultori del doctor Galceran. D'esquillentes, tot passant d'una revolada, en Comtal i Masferrer pogué veure una silueta d'adolescent ben aprofitada. Total res: una visió fugaç, que només va augmentar la seva torbació.

—No se'n dóna vergonya? —el renyà la infermera, en veu baixa.

—Ja era hora que algú es preocupés del meu estat d'esperit! —respongué el jove—. Què es pensen, vostès? Que sóc un moble.

—No cridi que el sentiran... I pensi que aquí, fins i tot els mobles tenen una missió sagrada. No coneix el jurament hipocràtic, vostè?

—De vista, de passada. Però a mi només m'afecta com a part protegida. He vingut a demanar assistència.

Instintivament, la infermera li va prendre el pols, i en Comtal i Masferrer, en sentir el contacte de la mà de la noia, segons com es miri es va calmar, però segons com, no.

—Em sembla que està excitat —digué la noia.

—Sí. Tinc una mena d'esverament —va respondre-li en Comtal—. En aquesta casa represento la part feble, ho repeteixo. Mentre no hi hagi una demostració contrària, sóc un malalt amb tots els drets. Aquest vespre, si no té compromís, m'agradaria d'anar al cinema amb vostè...

a la pusillanimitat acostumada. Es va treure la bata i la deixà damunt una cadira.

En aquells instants en vestia la nena, que si anéssim a escoltar la ciència no tenia res al pit: un estosc nerviós i prou. La senyora Artigau tornava a la punya dels hipnòtics, però la van aturar secament: s'havia acabat la visita.

—Tornin el dimecres que ve, a dos quarts de cinc —digué el doctor Galceran, mentre les acompanyava a la porta.

En Comtal i Masferrer, a poc a poc, reaparegué al mig del consultori. Anava una mica refiat per la confiança demostrada, comptava amb el tuteig amb el qual l'havien distingit poc abans. Però el doctor Galceran, en el curs del dia, passava centenars de vegades d'una cosa a l'altra. La mare i la filla l'havien distret del joc de les evocacions i el Gran Frègoli tornava a dormir en el calaix dels records. Contemplà el jove, i, exagerant l'estupor, li digué:

—Encara volta per aquí, vostè? No li fa pena? A la seva edat i amb els carrers plens de primavera!

—Ès que jo...

—Res, home, res! Vingui a veure'm el dimecres que ve, a dos quarts de cinc.

«Ja ha tornat a interpolar l'horari de visites —anava a dir el jove—. Coincidirem de nou amb la mare i la filla!» Per culpa de la lentitud de reflexos, no tingué temps de pronunciar ni un mot. Va deixar que el guessin fins a la sortida. Al peu de la porta, la senyoreta Amàlia, plena d'inflexions meloses, li digué:

—D'acord. Aquesta nit, a les deu, al vestíbul del cinema Alexandra.

* * *

Llàstima de les presses i del temps que fug, perquè, en realitat, la història hauria de començar aquí. Els dotze mesos següents foren per a en Comtal i Masferrer d'una agitació memorable, i, al final, el seu pare el va desheretar degut a la senyoreta Amàlia. Gran escàndol a Reus i tot de vides canviades! En els moments més crítics, quan el jove Comtal sotmetia els esdeveniments a revista, es feia creus de les primes parets del destí: amb dos consells d'amics en cartera, havia dubtat entre el doctor